

Daniel Kalinowski

"Wielkie Pomorze – mit i literatura" : Międzynarodowe Konfrontacje Kulturowe, Słupsk; 10-12 października 2007 roku

Acta Cassubiana 10, 311-314

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Daniel Kalinowski

„Wielkie Pomorze – mit i literatura”. Międzynarodowe Konfrontacje Kulturowe,

Słupsk; 10-12 października 2007 roku

Międzynarodowe Konfrontacje Kulturowe „Wielkie Pomorze – mit i literatura” powstały jako wynik zainteresowań pomoroznawstwem, prowadzonych od wielu lat przez pracowników naukowych Akademii Pomorskiej w Słupsku. Bezpośrednim pomysłodawcą i organizatorem omawianych tu Konfrontacji była dr Adela Kuik-Kalinowska z Instytutu Polonistyki, która zaprosiła do realizacji zamierzenia przedstawicieli polskiego i kaszubskiego środowiska akademickiego (Akademia Pomorska, Uniwersytet Gdański, Instytut Kaszubski w Gdańsku) oraz gości z Niemiec (Uniwersytet w Heidelbergu, Związek Dawnych Mieszkańców Ziemi Słupskiej). Organizatorka zaproponowała również Urzędowi Miejskiemu w Słupsku, Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Instytutowi Kaszubskiemu w Gdańsku oraz Słupskiemu Ośrodkowi Kultury (Teatr „Rondo”) aktywne włączenie się w działania Konfrontacji, co spotkało się z bardzo pozytywnym przyjęciem. Honorowy patronat nad Konfrontacjami objął prezydent miasta Słupska – Maciej Kobyliński. Należy tutaj również wspomnieć, że wpisywały się one w działania zgodne z priorytetem Komisji Europejskiej na 2007 r. pod nazwą „Przygotowania do Roku 2008 – Europejskiego Roku Dialogu Interkulturowego”.

Wybór Słupska na miejsce odbywania się Konfrontacji nie był przypadkowy. Miasto ma swoje ambicje w zakresie tworzenia kultury i różnymi sposobami zaznacza swoją obecność na mapie kulturalnej Polski. Także i wybór przestrzeni obrad był celowy, gdyż po raz kolejny w 2007 roku chciano w ten sposób zasygnalizować fakt 500-lecia istnienia Zamku Książąt Pomorskich (dziś Muzeum Pomorza Środkowego). Wreszcie wybór kościoła pod wezwaniem świętego Jacka na koncert muzyki wokalne i organowej oraz Ośrodka Teatralnego „Rondo” na prezentację filmową i teatralną wiązały się z zauważeniem niebagatelnej roli, jaką sprawują te miejsca w kulturze pomorskiej i ogólnopolskiej.

Konfrontacje „Wielkie Pomorze – mit i literatura” rozpoczęły się w godzinach popołudniowych 9 października w Sali Rycerskiej Zamku Książąt Pomorskich od

prezentacji książki profesora Andrzeja Żurowskiego (Instytut Polonistyki Akademii Pomorskiej w Słupsku) pt. *Prehistoria polskiego Szekspira*. Autor książki mówił o szczególnej roli Gdańska i pomorskich ośrodków kultury w przyswajaniu twórczości Szekspira przez tradycję polską. Po spotkaniu w Muzeum uczestnicy Konfrontacji przeszli do kościoła pw. św. Jacka, aby wysłuchać niemal półtoragodzinnego koncertu Wolfganga Nützlera (organy) i Hansa-Udo Voglera juniora (bas). Koncert prowadził pastor Hans-Udo Vogler senior (Freienhufen), podkreślając sakralny wymiar wykonywanych utworów.

Drugi dzień Konfrontacji rozpoczął się w Zamku Książąt Pomorskich od oficjalnego otwarcia z udziałem Rektorów Akademii Pomorskiej, władz miasta Słupska i starostwa słupskiego oraz Dyrektora Muzeum Pomorza Środkowego. Następnie przyszedł czas na część referatową. Pierwsze z wystąpień prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego (Uniwersytet Gdański, Instytut Kaszubski) *Małe ojczyzny wielkiego Pomorza: tradycje – mity – kreacje* miało wyraźnie przekrojowy i niejako wprowadzający charakter. Pojawiły się tutaj szczególnie ważne problemy tożsamości kulturowej i terytorialnej, mitów etnicznych i narodowych oraz perspektywy i przeszkód w dialogu międzykulturowym. Kolejny referat prof. Józefa Borzyszkowskiego dotyczył już kwestii bardziej szczegółowych, tzn. obecności idei Wielkiego Pomorza: roli w poezji i twórczości muzycznej Jana Trepczyka. Jako trzeci referent wystąpił profesor Tadeusz Linkner (Uniwersytet Gdański) z tekstem o Słowianach w polskiej i kaszubskiej literaturze od lat osiemdziesiątych XIX wieku do roku 1945. Jakby w odpowiedzi na tezy Linknera o niszczącym słowiańskość żywiole germańskim wystąpiła doktor Joanna Flinik (Akademia Pomorska), która ukazała Pomorze w świetle niemieckiej literatury wspomnieniowej. W tym zaś medium językowym i stylistycznym przestrzeń pomorska jawi się przede wszystkim jako arkadia dzieciństwa, kraj szczęśliwości, przestrzeń stabilności rodzinnej i społecznej. Jeszcze odmienną rzeczywistość Pomorza odkrywała dr Adela Kuik-Kalinowska (Akademia Pomorska, Instytut Kaszubski w Gdańsku) w referacie *Kobiety Północy. Obraz, mit, antropologia*. Autorka, wychodząc od koncepcji mitu kulturowego Północy, skupiła swą uwagę na kreacji postaci literackich kobiet w literaturze kaszubskiej (Derdowski, Majkowski, Łajming), niemieckiej (von Krockow) i duńskiej (Blixen). Podsumowaniem drugiego dnia Konfrontacji był koncert Leszka Kułakowskiego i Joanny oraz Natalii Szroeder. Był to koncert szczególnie ciekawy; przede wszystkim dzięki zestawieniu muzyki ludowej Kaszub (dojrzały i dziecięcy głos Joanny i Natalii Szroeder) z muzyką jazzową (świetnie prowadzący linię melodyczną i utrzymujący harmonię Leszek Kułakowski). Trzeci dzień Konfrontacji także rozpoczął się od części referatowej. Jako pierwszy przedstawił swój niemieckojęzyczny tekst prof. Klaus Hammer (Akademia Pomorska, Politechnika Koszalińska), ukazując znanego ekspresjonistę i kubistę Lyonela Feiningera jako artystę poszukującego na Pomorzu i Północy Niemiec natchnienia do swych awangardowych prac. Następnie mgr Brygida Paślawska

odczytała referat prof. Rosewithy von Wisniewski (Uniwersytet w Heidelbergu) *Mythos Stolp. Eine pommersche Kleinstadt in deutscher Literatur*. Tekst ów był cennym i wnikliwym przeglądem obecności Słupska w literaturze niemieckiej od najstarszych do dzisiejszych czasów. Kolejne wystąpienie, tym razem prof. Jowity Kęcińskiej (Akademia Pomorska w Słupsku, Instytut Kaszubski), dotyczyło zgoła odmiennej przestrzeni kulturowej. W centrum zainteresowania badaczki stanęła Krajna i jej literacki portret widoczny głównie w polskojęzycznym medium językowym. Isabel Sellheim, reprezentująca Związek Dawnych Mieszkańców Ziemi Słupskiej, ukazała jeszcze inny aspekt Pomorza, przedstawiając prace niemieckiego rysownika Rudolfa Hardowa. Ten żyjący w pierwszych dziesiątkach XX wieku artysta pozostawił po sobie bogaty zbiór szkiców, rysunków i grafik przedstawiający dawne Pomorze, po którym dziś niejednokrotnie nie ma już śladu. Po wizualnie atrakcyjnym wystąpieniu niemieckiej kolekcjonerki wystąpił prof. Zbigniew Zielonka (Instytut Kaszubski) z referatem dotyczącym różnoimiennych mitów Pomorza. Różnoimiennych, ponieważ Zielonka stawiał polskie i kaszubskie mity etniczne wobec mitów niemieckich. Kolejny referat Konfrontacji dotyczył Arkony – owego najbardziej na zachód wysuniętego ośrodka słowiańskiego. Autor artykułu Daniel Kalinowski (Akademia Pomorska, Instytut Kaszubski w Gdańsku) przywołał różne aspekty przejawiania się fenomenu kulturowego Arkony: historyczny, literacki, malarski oraz kulturoznawczo-antropologiczny. Ostatni referat Konfrontacji autorstwa Krystyny Krawiec-Złotkowskiej (Akademia Pomorska), był próbą przedstawienia specyfiki tematycznej i stylistycznej zbioru pieśni religijnych wykonywanych podczas obrzędów liturgicznych na Kalwarii Wejherowskiej.

Ostatnie punkty programu Konfrontacji odbyły się w Ośrodku Teatralnym „Rondo” w Słupsku, w którym w intymnej i wyciszonej atmosferze można było na dłużej zatrzymać się przy kaszubskiej tradycji kulturowej. W pierwszej części wieczoru zaprezentowany został spektakl Teatru „Dialogus” z Parchowa. Była to czterdziestominutowa wizja teatralna bazująca na *Życiu i przygodach Remusa Aleksandra Majkowskiego*, która rozległy epicki rozmach oryginału skondensowała w sugestywnych i zwartych scenach dramatycznych. Po spektaklu uczestnicy Konfrontacji mogli zobaczyć film o przeszło pięćdziesięcioletnim wieku dotyczący elektryfikacji okolic Bytowa. Chodzi tu o obraz „Egzamin” z 1952 roku, który choć może dziś wzbudzać nieufność przez swoją propagandową wymowę, to jednak jest ważnym świadectwem tamtych czasów. Tym ważniejsze było skonfrontowanie filmu z pamięcią Stanisława Szroedera, który był czynnym uczestnikiem filmowych zdarzeń i zasadniczo potwierdził entuzjazm oraz optymizm warszawiaków i Kaszubów przekształcających podbytowski krajobraz elektrycznymi słupami.

Międzynarodowe Konfrontacje Kulturowe „Wielkie Pomorze – mit i literatura” swoje cele ideowe i merytoryczne zrealizowały na kilku poziomach. Pierwszym

celem było wypromowanie rodzimej tradycji, uzmysłowienie jej wagi i kreatywności. Drugim celem było zarysować kulturotwórczą rolę Pomorza w dziejach Europy. Perspektywy ujęcia tematyki Wielkiego Pomorza opierały się na przede wszystkim na sięganiu do polskiej tradycji kulturowej. Lecz jednocześnie starano się nie zapominać o komparatystycznym zestawianiu polskiego i pozapolskiego dyskursu. Dlatego tak ważny okazał się w programie Konfrontacji udział kaszubskich wartości kulturowych. Nie mogło także braknąć czynników niemieckiej tradycji kulturowej Pomorza, a także innych (choć sygnalizacyjnie tylko podanych) zjawisk kulturowych basenu Morza Bałtyckiego (elementy kultury rosyjskiej i duńskiej).

Realizacja Międzynarodowych Konfrontacji Kulturowych „Wielkie Pomorze – mit i literatura” ukazała konieczność prowadzenia dalszych badań w tym zakresie. Z jednej więc strony pokłosem tegorocznych Konfrontacji będzie książka zbiorowa wygłoszonych referatów, z drugiej jednak pokłosem podjętych badań będzie kolejna edycja spotkań, tym razem pod hasłem „Wielkie Pomorze – tożsamość i wielokulturowość”. Pomorze bowiem jako polskie i kaszubskie „kresy zachodnie” jest wciąż zbyt mało znaną w powszechnym odbiorze społecznym przestrzenią kulturową.